

Reykjavík, 29. apríl 1997

Alþingi,
efnahags- og viðskiptanefnd,
Þórshamri v. Templarasund,
150 Reykjavík

Alþingi
Erindi nr. Þ 121/1870
komudagur 30.4.1997

Efni: Umsögn um frumvarp um lífeyrissjóði (530. mál).

Vísað er til bréfs yðar frá 21. apríl 1997, þar sem óskað er eftir umsögn Sambands íslenskra viðskiptabanka (SÍV) um frumvarp til laga um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða (530. mál).

1. Athugasemdir sem ekki beinast að einstökum greinum.

SÍV styður eindregið þá stefnu frumvarpsins að sameignarlífeyrissjóðir taki við sameignarlífeyrissparnaði eingöngu en að viðskiptabankar og fleiri aðilar fái að taka við viðbótarlífeyrissparnaði sem verður séreign viðkomandi einstaklings. Fyrir þessu fyrirkomulagi má færa gild rök að mati SÍV. Flest bendir til að lífeyrissparnaður verði helsta uppspretta peningalegs sparnaðar hér á landi á komandi árum og áratugum. Hér kemur einkum til sú aukna áhersla sem einstaklingar virðast leggja á það að hafa tiltölulega rúm fjárráð fyrst eftir að þeir hverfa af vinnumarkaði þannig að þeir geti notið þessa æviskeiðs til fulls. Að einhverju leyti mun aukinn lífeyrissparnaður án efa verða á kostnað annars peningalegs sparnaðar en að stórum hluta mun verða um hreina viðbót að ræða.

Væri sameignarlífeyrissjóðum heimilað að taka við viðbótarséreignarlífeyrissparnaði myndi það án efa leiða til þess að hann rynni að stærstum hluta til séreignardeilda sameignarlífeyrissjóða vegna þess að flestir launþegar eru þegar aðilar að slíkum sjóðum. Þetta þýddi að sjálfsögðu að ráðstöfunarfé og eignir lífeyrissjóðanna yrðu þeim mun meiri. Bankarnir gegna þýðingarmiklu hlutverki við lánsfjármíðlun til fyrirtækja og heimila. Til að þeir geti sinnt þessu hlutverki er brýnt að ákveðinn hluti peningalegs sparnaðar sé varðveittur í bankakerfinu. Bankakerfið hefur hins vegar átt undir högg að sækja á þessu sviði. Þannig námu innlán og seðlar um 47% af innlendu fjármagi í lánakerfinu í árslok 1981. Í lok síðasta árs var þetta hlutfall komið niður í 25%. Á sama tíma óx hlutur lífeyrissjóða úr 22% í 45%. Eðli máls samkvæmt fjárfesta lífeyrissjóðir fyrst og fremst í verðbréfum opinberra aðila og traustra fyrirtækja á innlendum og erlendum markaði. Þeir eru hins vegar ekki lánastofnanir og sinna því ekki lánsfjármíðlun til fyrirtækja og heimila með sama hætti og bankarnir. Því hlutverki munu bankarnir áfram sinna en þeir verða þá jafnframt að hafa bolmagn til þess.

Verði frumvarpið að lögum munu séreignarlífeyrissjóðir heyrja sögunni til. Þeir hafa átt vaxandi vinsældum að fagna á liðnum árum og þessi breyting myndi því kippa fótunum undan ráðstöfunum fjölda einstaklinga. Þessi áform hafa vakið hörð viðbrögð í þjóðfélaginu. Í ljósi þessa telur SÍV brýnt að það verði kannað til hlítar hvort ekki

megi sætta ólík sjónarmið og heimila áframhaldandi starfsemi séreignarsjóða gegn því að einstaklingar sem fullnægja þar kröfunni um lágmarkslífeyrissparnað ráðstafi hluta af iðgjaldi sínu til að kaupa tryggingarvernd.

Loks er ástæða til að benda á að í svari fjármálaráðherra á þskj. 466 við fyrirspurn á Alþingi um greiðslur í lífeyrissjóði og almannatryggingar (134. mál á 121. löggjafarþingi) kemur fram að ekki sé haft eftirlit með því af opinberri hálfu að virt sé skylda til að eiga aðild að og greiða til lífeyrissjóðs skv. lögum nr. 55/1980, um starfskjör launafólks og skyldutryggingu lífeyrisréttinda. Í svarinu kemur fram það mat fjármálaráðherra að „all nokkuð sé um að iðgjaldaskylda sé ekki fullnægt“. Ekki verður séð að ráðin sé bót á þessu í fyrirliggjandi frumvarpi og verður að telja það verulegan ágalla.

2. Athugasemdir við einstakar greinar.

Fyrir utan þau atriði sem þegar eru nefnd þykir SÍV ástæða til að vekja athygli á eftirfarandi ákvæðum frumvarpsins.

2. mgr. 11. gr.

Í ljósi þess að viðbótarlífeyrissparnaður er viðbót við lágmarkslífeyrissparnað vaknar sú spurning hvort krafan um fimmtán ára útborgunartíma sé ekki óþarflega ströng. Fjárförf einstaklinga er mest fyrstu árin eftir að þeir hverfa af vinnumarkaði og hafa kraft og heilsu til að njóta þessa æviskeiðs. Í staðinn væri nær að miða við tíu ár eins og algengast er hjá starfandi séreignarsjóðum.

1. mgr. 20. gr.

Lagt er til að málgreininni verði skipt í tvo málsliði þannig að skýrar komi fram hver sé aðalstarfsemi lífeyrissjóðs, sbr. 2. mgr. 1. gr. Einnig þarf að gæta þess að samræmi sé í orðalagi síðari hluta þessarar málgreinar og ákvæða 36. gr. (t.d. eru innlán í bönkum og sparisjóðum ekki framseljanleg verðbréf).

„Starfsemi lífeyrissjóðs skal lúta að móttöku, varðveislu og ávöxtun iðgjalda og greiðslu lífeyris. Iðgjöld og aðrar eignir lífeyrissjóðs skulu ávaxtaðar sameiginlega í bankainnstæðum eða framseljanlegum verðbréfum á grundvelli áhættudreifingar samkvæmt fyrir fram kunngerðri fjárfestingarstefnu.“

1. og 2. másl. 1. mgr. 29. gr.

Ákvæði 1. og 2. másl. eru óþörf með vísan til 5. tölul. 2. mgr. 27. gr. frumvarpsins en þar kemur fram að kveðið skuli á um fjölda stjórnarmanna í samþykktum lífeyrissjóðs, kjörtímabil þeirra og hvernig þeir skuli valdir. Að mati sambandanna væri því eðlilegt að 1. mgr. 29. gr. hæfist á orðunum: „Stjórn lífeyrissjóðs ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins ...“

Fallist þingnefndin ekki á þetta sjónarmið telur SÍV engu að síður nauðsynlegt að breyta orðalagi 2. másl. því ekki er að fullu ljóst hvaða ákvæðum 1. másl. er verið að víkja til hliðar með 2. másl. Að stjórn lífeyrissjóðs skuli tilnefnd af samningsaðilum? Að stjórn lífeyrissjóðs skuli skipuð fulltrúum stéttarfélags og atvinnurekenda að jöfnu? Í ljósi þess að lífeyrissjóður getur verið utan kjarasamninga

hlýtur að vera ætlunin að tryggja að um allt annað stjórnarfyrikomulag en kveðið er á um í 1. málsl. geti verið að ræða. Því væri eðlilegast að orða 2. málsl. sem hér greinir: „Þó er heimilt að kveða á um annað fyrikomulag við tilnefningu á stjórnarmönnum í samþykktum sjóðsins.“

Lokamásl. 1. mgr. 29. gr. og 2. og 3. mgr. 30. gr.

Einkennileg er sú áhersla sem lögð er á að stjórn lífeyrissjóðs geri tillögur til breytinga á samþykktum sjóðsins á ársfundi. Jafnframt verður að ætla að fleiri aðilar geti lagt slíkar breytingar til. Því er lagt til að síðari hluti lokamásl. 1. mgr. 29. gr. falli brott („... og gerir tillögur til breytinga á samþykktum sjóðsins á ársfundi“). Einnig er lagt til að orðið „stjórnar“ falli brott úr niðurlagi 3. mgr. 30. gr. Loks er lagt til að við 2. mgr. 30. gr. bætist nýr málslíður, svohljóðandi:

„Ef taka á til meðferðar á fundinum tillögu til breytinga á samþykktum sjóðsins skal greina meginefni tillögunnar í fundarboði.“

1. mgr. 36. gr.

Við útfærslu á upptalningunni á þessari grein er mætti hafa 12. gr. reglna nr. 348/1996 um mat á áhættugrunni við útreikning á eiginfjárlutfalli lánastofnana og fyrirtækja í verðbréfasjónustu að einhverju leyti til hliðsjónar. Það sem vekur mesta athygli er að skuldabréf útgefin af eða með ábyrgð seðlabanka skuli ekki tilgreind í 1. tölul. og að skuldabréf með ábyrgð sveitarfélaga skuli ekki tilgreind í 2. tölul.

Lagt er til að 10. tölul. verði felldur brott úr upptalningu 1. mgr. og þess í stað kveðið á um þetta atriði í sérstakri málsgrein, t.d. nýrri 7. mgr. Afleiður eru oft og tíðum ekki framseljanlegar og kaup á þeim ganga því gegn ákvæðum 1. mgr. 20. gr. frumvarpsins. Jafnframt kynni að vera ástæða til að kveða á um að bankaeftirlitið setti nánari reglur um notkun lífeyrissjóða á afleiðum því í notkun þeirra getur falist veruleg áhætta.

5. mgr. 36. gr.

Það 10% hámark sem sett er í 1. málsl. er fremur þröngt þegar litið er til þess að hrein eign lífeyrissjóða fer ört vaxandi á sama tíma og það dregur úr lánsfjárförf opinberra aðila, fjöldi annarra vænlegra fjárfestingarkosta fyrir lífeyrissjóði hér á landi er takmarkaður og möguleikar sjóðanna til að fjárfesta erlendis verða bundnir ákveðnu hámarki. Í ljósi þessa er lagt til að 10% hámarkið verði hækkað, t.d. í 25%.

Jafnframt skal bent á að skv. lokamáslíð þessarar málsgreinar má lífeyrissjóður að hámarki eiga 10% af hlutafé í hverju fyrirtæki. Hann virðist hins vegar mega eiga öll skuldabréf sem fyrirtæki eða annar aðili, t.d. sveitarfélag, hefur gefið út svo framarlega sem sú fjárfesting fer ekki yfir 10% af hreinni eign sjóðsins. Þetta er óeðlilegt. Úr þessu má bæta annað hvort með því að tilgreina sitthvort hámarkið fyrir hlutabréf og skuldabréf eða hafa sameiginlegt hámark á öllum verðbréfum einstakra útgefenda. Loks er vakin athygli á því að verðbréfasjóðir eru iðulega deildaskiptir og gefur hver deild út eigin hlutdeildarskírteini. Niðurlagsákvæði lokamáslíðar þessarar málsgreinar kann því að bjóða heim hættu á ágreiningi um túlkun.

6. mgr. 36. gr.

Ekki er ljóst hvað átt er við með orðinu „gengisáhættu“. Líklega er átt við eignir sem eru í eða bundnar erlendri mynt því hefðbundnar skuldir lífeyrissjóðs eru væntanlega í íslenskum krónum. Ekki er ljóst hvernig afleiður í erlendri mynt koma inn í þessa útreikninga því í þeim tilvikum getur bæði verið um að ræða eign og skuld að ræða?

1. mgr. 40. gr.

Orðið „rekstrarreikning“ hefur fallið brott fremst í upptalningunni í 2. málsli.

43. gr.

Lagt er til að ákvæði um frest til að skila endurskoðuðum ársreikningi lífeyrissjóðs verði samræmt hliðstæðum ákvæðum í lögum um váðskiptabanka og sparissjóði, verðbréfavíðskipti og verðbréfasjóði. Því er lagt til að í stað orðanna „þegar eftir undirritun hans og eigi síðar en fjórum mánuðum“ komi „innan tíu daga frá undirritun en í síðasta lagi þremur mánuðum“

51. gr. og 1. mgr. 56. gr.

Ekki er ljóst hvað átt er við með hugtakinu „ríkisbanki“. Eftirlaunasjóður starfsmanna Landsbankans og Seðlabankans starfar með ábyrgð Seðlabanka Íslands og ríkisváðskiptabankans Landsbanka Íslands. Sama gildir um Eftirlaunasjóð starfsmanna Búnaðarbankans sem starfar með ábyrgð ríkisváðskiptabankans Búnaðarbanka Íslands. Fyrir Alþingi liggur frumvarp til laga um að breyta ríkisváðskiptabönkunum í hlutfélagsbanka (409. mál). Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að aðrir aðilar en ríkið geti eignast allt að 35% af nýju hlutfé sem bankarnir kynnu að gefa út. Þá er vakin athygli á því að um nokkurt skeið hafa staðið yfir viðræður milli stjórnenda Seðlabanka Íslands og ríkisváðskiptabankanna og starfsmanna þessara banka um breytingar á skipan lífeyrismála, eins og rakið er í athugasemdum við 11. gr. í fyrrgreindu frumvarpi um hlutfélagavæðingu ríkisváðskiptabankanna.

Virðingarfyllst,

Finnur Sveinbjörnsson,
framkvæmdastjóri